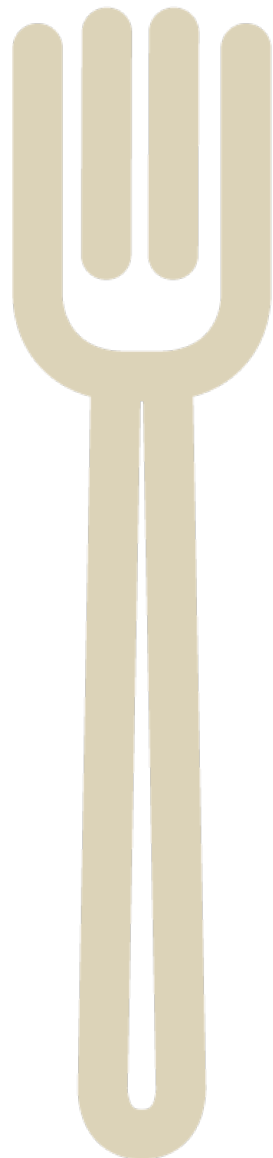

Anvisning för myndighetsprovtagning för salmonellaundersökning av särskilt riskbenägna importfoder

Innehåll

1 SKYLDIGHETER ENLIGT LAGSTIFTNINGEN VID IMPORT AV SÄRSKILT RISKBENÄGNA FODER	3
1.1 Myndighetsprovtagning vid import av särskilt riskbenägna foder	3
1.2 Foderföretagarens provtagning för företagets kvalitetssäkring av särskilt riskbenägna foder som importerats från EU.....	4
1.3 Provtagning av importpartier för vilka beviljats behandlingstillstånd	5
1.4 Myndighetsprovtagning vid import av fiskmjöl	5
2 REPRESENTATIV PROVTAGNING AV IMPORTFODER FÖR SALMONELLAUNDERSÖKNING SAMT DEFINITIONER	6
3 PROVTAGNINGSFREKVENNS OCH KRAV GÄLLANDE MÄNGDER.....	7
3.1. Provtagningens frekvens.....	7
3.2 Mängdkrav	8
3.2.1 Oförpackat foder.....	8
3.2.2 Förpackat foder.....	10
3.2.3 Det slutliga provets storlek	11
4 ANVISNINGAR FÖR PROVTAGNING, BEREDNING OCH FÖRPACKNING AV PROV.....	11
4.1 Redskap som används vid provtagningen.....	11
4.2 Rengöring av provtagningsredskap.....	12
4.3 Provtagarens skyddskläder	13
4.4 Manuell provtagning	13
4.5 Mekanisk provtagning.....	14
4.6 Beredning av samlingsprover.....	14
4.7 Beredning av det slutliga provet	14
4.8 Försegling, förpackning och transport av prover.....	15
4.9 Provtagningsprotokoll.....	16
5 FÖRFARANDE VID PROVTAGNINGSTILLFÄLLET.....	17
5.1 Faktorer som bör uppmärksammas.....	17
5.2 Provtagning av oförpackat foder	17
5.2.1 Provtagning av oförpackat foder vid inspektion.....	17
5.2.2 Provtagning av oförpackat foder i container, tågagn eller lastbil.....	18
5.3 Provtagning av förpackat fast foder	18
5.3.1 Förpackningar under 100 kg	18
5.3.2 Provtagning från storsäck över 100 kg	19
5.4 Provtagning av flytande foder.....	19
5.4.1 Provtagning från förpackningar och kärl	19
5.4.2 Provtagning från stora behållare	19
Ikraftträdande	20

1 SKYLDIGHETER ENLIGT LAGSTIFTNINGEN VID IMPORT AV SÄRSKILT RISKBENÄGNA FODER

1.1 Myndighetsprovtagning vid import av särskilt riskbenägna foder

Enligt JSMf 1266/2020 10 § är foderföretagaren skyldig att vid import lämna en ankomstanmälan (ursprung från tredje land) till Livsmedelsverket innan partier av särskilt riskbenägna vegetabiliska foder anländer till landet. I samband med importen tar Livsmedelsverket för den officiella salmonellatillsynen myndighetsprov av särskilt riskbenägna foder enligt en riskbaserad tillsynsplan. Livsmedelsverket kan också undersöka foderpartier som införs från den inre marknaden eller som har behandlats för att eliminera salmonella genom inspektioner av stickprovsnatur.

Myndighetsproven tas av inspektörer som auktoriserats av Livsmedelsverket.

Av särskilt riskbenägna vegetabiliska foder avsedda för utfodring av livsmedelsproducerande djur, pälsdjur eller sällskapsdjur undersöks ett myndighetsprov för varje påbörjat 50 000 kilogram. Om det särskilt riskbenägna vegetabiliska fodret är avsett att sändas direkt till en mobil blandare eller en gårdsbruksenhet för utfodring av livsmedelsproducerande djur utan värmebehandling i Finland undersöks ett myndighetsprov för varje påbörjat 25 000 kilogram av foderpartiet.

Foderföretagaren ska i god tid i samband med myndighetsprovtagningen berätta för den av Livsmedelsverket auktoriserade inspektören om det av det berörda, särskilt riskbenägna foderpartiet behöver tas myndighetsprov med en provtagningsfrekvens på minst ett prov (slutligt prov) för varje påbörjat 25 000 kilogram eller för varje påbörjat 50 000 kilogram.

Livsmedelsverket kan vid behov för ett foder/foderparti bestämma en provtagningsfrekvens för myndighetsprovtagningen som avviker från de ovan angivna.

En separat anvisning REHU 12807 har meddelats om förfarandet för salmonellaanalys av myndighetsprover av foder i samband med import (målgrupp: av Livsmedelsverket auktoriserade inspektörer, foderföretagare och laboratorier som är godkända för analys av myndighetsprov för salmonella enligt foderlagen).

1.2 Foderföretagarens provtagning för företagets kvalitetssäkring av särskilt riskbenägna foder som importerats från EU

En foderföretagare är skyldig att enligt sin riskbaserade kvalitetssäkringsplan utföra salmonellaundersökning av inkommande partier från EU av särskilt riskbenägna vegetabiliska foder avsedda för utfodring av livsmedelsproducerande djur, pälsdjur eller sällskapsdjur (JSMf 1266/2020 17 §).

Från det särskilt riskbenägna vegetabiliska foderpartiet avsett för utfodring av livsmedelsproducerande djur, pälsdjur eller sällskapsdjur undersöks ett prov för varje påbörjat 50 000 kilogram. Om det särskilt riskbenägna vegetabiliska fodret är avsett att sändas direkt till en mobil blandare eller en gårdsbruksenhet för utfodring av livsmedelsproducerande djur utan värmebehandling i Finland undersöks ett prov för varje påbörjat 25 000 kilogram av foderpartiet. Det bör observeras att varje prov som tagits med den föreskrivna provtagningsfrekvensen (slutligt prov) ska undersökas för salmonella som sådant utan att proven (de slutliga proven) sammanlås.

Foderföretagarens kvalitetssäkringsprov för undersökning för salmonella ska tas enligt samma principer för representativ provtagning som för motsvarande myndighetsprov. Foderföretagaren kan vid behov anlita en av Livsmedelsverket auktoriserad inspektör för provtagningen för kvalitetssäkringen eller en annan provtagare som ska uppfylla kraven enligt 17 § i JSMf 1266/2020. Foderföretagaren ska i god tid informera den av Livsmedelsverket auktoriserade inspektören eller annan provtagare som anlitas, om det för kvalitetssäkringsprovtagningen av det särskilt riskbenägna vegetabiliska foderpartiet behöver tas prov med en provtagningsfrekvens på minst ett prov (slutligt prov) för varje påbörjat 25 000 kilogram eller för varje påbörjat 50 000 kilogram.

Om en annan provtagare än en av Livsmedelsverket auktoriserad inspektör anlitas för provtagning vid import med tanke på kvalitetssäkringen, ansvarar foderföretagaren för att den person som tar prov för kvalitetssäkringen har tillräcklig utbildning och kompetens för provtagningen samt ändamålsenlig provtagningsutrustning och provtagningsförnödenheter. Foderföretagaren betalar kostnaderna för kvalitetssäkringsprovtagningen (t.ex. provtagning, kostnader för förnödenheter och utrustning, resor och inkvartering) direkt till den av Livsmedelsverket auktoriserade inspektören eller annan provtagare.

Livsmedelsverket anordnar inte kvalitetssäkringsprovtagning för foderföretagare, och vid provtagningen används inte provtagningsprotokoll, förnödenheter eller material som är avsedda för myndighetsprov.

1.3 Provtagning av importpartier för vilka beviljats behandlingstillstånd

Om det konstateras salmonella i ett foderparti som importerats eller förts in från den inre marknaden ska foderföretagaren lämna en ansökan om behandlingstillstånd till Livsmedelsverket (Foderlagen 1263/2020 53 §, JSMf 1266/2020 25 §). Om Livsmedelsverket i det behandlingstillstånd som beviljats åt foderföretagaren inte har föreskrivit en högre provtagningsfrekvens är provtagningsfrekvensen för det behandlade foderpartiet minst ett myndighetsprov för varje påbörjat 50 000 kilogram eller varje påbörjat 25 000 kilograms (foder levereras direkt till landgårdar). Behandlade importpartier kan inspekteras som egenkontroll om Livsmedelsverket inte har beordrat annat i behandlingstillstånd.

I fall där ett foderparti konstaterats vara rikligt kontaminerat med salmonella, kan Livsmedelsverket i behandlingstillståndet fastställa en högre provtagningsfrekvens för provtagningen av det behandlade foderpartiet. Foderföretagaren är alltid skyldig att informera den inspektören om den tätare provtagning som gäller ett sådant foderparti.

1.4 Myndighetsprovtagning vid import av fiskmjöl

Skyldigheten att ta myndighetsprov av fiskmjöl gäller både import och handel på den inre marknaden. Myndighetsprovet tas av en inspektör som Livsmedelsverket har auktoriserat. Myndighetsprov för analys av förekomsten av ämnen med ursprung i landlevande djur tas av fiskmjöl på det sätt som förutsätts i EU:s förordning om provtagning (EU nr 691/2013).

Minimimängden för ett samlingsprov (ABC) är ≥ 4 kg, det minsta antalet delprover är 40 stycken och delprovernas minimistorlek á 100 g. Vid tagandet av delprover används om möjligt en för ändamålet tillverkad måttlev som rymmer i genomsnitt 100 g. Provet förpackas i provpåsar om 7 liter (motsvarar ett prov om 4-6 kg). Samlingsprovets storlek och antalet delprover står i proportion till mängden av det foderparti som är föremål för provtagningen på följande sätt:

- 0 - 30 ton, ta stort samlingsprov som fyller 1 st 7 liters provpåse (delprover 40-60 st)

- > 30 – 500 ton, ta stort samlingsprov som fyller 2 st 7 liters provpåsar (delprover 100 st)
- > 500 - 2500 ton, ta stort samlingsprov som fyller 3 st 7 liters provpåsar (delprover 150 st)
- > 2500 – 10000 ton, ta stort samlingsprov som fyller 4 st 7 liters provpåsar (delprover 200 st).

Dessutom beställer foderföretagaren kvalitetssäkringsprovtagning för undersökning av salmonella i inre marknad partiet av en av Livsmedelsverket auktoriserad inspektör eller annan provtagare, som uppfyller kraven enligt 17 § i JSMf 1266/2020.

2 REPRESENTATIV PROVTAGNING AV IMPORTFODER FÖR SALMONELLAUNDERSÖKNING SAMT DEFINITIONER

Provtagningen för salmonellaundersökning av särskilt riskbenägna importfoder utförs enligt denna anvisning. Om man av en grundad anledning måste utföra provtagningen på ett sätt som avviker från anvisningen, ska orsakerna till detta och provtagnings sättet beskrivas i foderpartiets provtagningsprotokoll och/eller i en bilaga till det.

Det importerade foderpartiet delas enligt provtagningsfrekvensen in i partier, från vilka det tas delprov som sammanställs till ett samlingsprov. Av samlingsprovet framställs minst ett slutligt prov. Av varje parti som ska undersökas finns följaktligen minst ett slutligt prov som tagits enligt provtagningsfrekvensen. Varje slutligt prov undersöks med avseende på salmonella.

Termförklaringar:

Parti som ska undersökas: Ett helt foderparti eller, i fråga om stora foderpartier, ett delparti av importpartiet då det delats på basis av provtagningsfrekvensen för fodret (25 000 kg/50 000 kg).

Delprov: En provmängd som har tagits från en punkt i det foderparti/parti som ska undersökas. Ett delprov kan bestå av exempelvis innehållet i ett provspett eller en skopa av foderpartiet/ partiet som ska undersökas.

Samlingsprov: En samling av delprov som har tagits från olika punkter i ett foderparti/parti som ska undersökas. Av samlingsprovet kan det slutliga provet beredas direkt, det kan också vid behov reduceras innan det slutliga provet bereds.

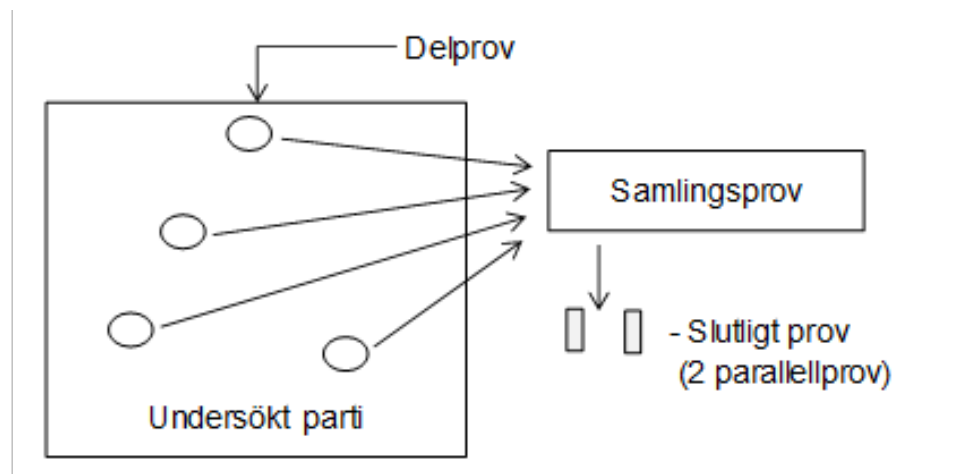

Slutligt prov: Ett representativt prov för ett foderparti/parti som ska undersökas, som bereds genom delning av ett samlingsprov eller reducerat samlingsprov. Det slutliga provet kan vara ett enskilt prov eller ett samlingsprov som vid behov delats till flera slutliga prov

Aseptiskt/aseptiskt taget prov: En samling av delprov som har tagits aseptiskt från olika punkter i ett foderparti/parti som ska undersökas.

Aseptiskt provtagningsredskap: Med ett aseptiskt provtagningsredskap avses ett rent och torrt provtagningsredskap som helt och hållet desinficerats med desinficeringsmedel, och som i fråga om konstruktion, material och beskaffenhet lämpar sig för användning vid aseptisk provtagning.

I figur 1 illustreras termerna undersökt parti, delprov, samlingsprov och slutligt prov.

Figur 1. Beredning av ett slutligt prov (här 2 st) av ett parti som ska undersökas.

3 PROVTAGNINGSFREKVENSN OCH KRAV GÄLLANDE MÄNGDER

3.1. Provtagningsfrekvens

För salmonellaundersökning av ett importparti av särskilt riskbenäget foder tas ett prov för varje påbörjat 50 000 kilogram eller om fodret avsett att sändas direkt till en mobil blandare eller gårdsbruksenhet, ett prov för varje påbörjat 25 000 kilogram. Om foderpartiets totala mängd överstiger de ovan nämnda gränserna för provtagningsfrekvensen, delas foderpartiet upp i så många delar att kraven på provtagningsfrekvens blir uppfyllda. Om det används en automatisk provtagare i samband lossningen av importpartiet ska dess provtagningsfrekvens ställas in så att den motsvarar den ovan angivna provtagningsfrekvensen.

Provtagningsfrekvensen gäller både oförpackat foder (bulkfoder) och förpackat foder.

Exempel 1. Ett importparti av oförpackat särskilt riskbenäget foder uppgår till 46 000 kilogram. Om provtagningsfrekvensen är ett slutligt prov för varje påbörjat 50 000 kilogram är antalet slutliga prov ett, och ett slutligt prov av foderpartiet undersöks med avseende på salmonella. Om åter ett importparti eller en del av ett importparti av oförpackat foder levereras direkt till en gårdsbrukslägenhet, är provtagningsfrekvensen ett slutligt prov för varje påbörjat 25 000 kilogram av partiet. Antalet slutliga prov som tas av foderpartiet är då sammanlagt två, och två slutliga prov av foderpartiet undersöks för salmonella.

Exempel 2. Ett importparti av oförpackat särskilt riskbenäget foder som skeppas in uppgår till 2 100 000 kilogram. Då provtagningsfrekvensen för importpartiet av foder är 1 slutligt prov för varje påbörjat 50 000 kilogram tas av foderpartiet sammanlagt 42 slutliga prov och dessa 42 slutliga prov undersöks för salmonella. Då provtagningsfrekvensen för importpartiet av foder är 1 slutligt prov för varje påbörjat 25 000 kilogram tas av foderpartiet sammanlagt 84 slutliga prov och dessa 84 slutliga prov undersöks för salmonella.

3.2 Mängdkrav

3.2.1 Oförpackat foder

Antalet delprov som ska tas från ett parti av oförpackat foder (bulkfoder) som ska undersökas räknas ut med följande formel:

Antalet delprov * = $\sqrt{20}$ x det undersökta partiets mängd i ton

* Om det erhållna talet inte är ett helt tal avrundas det uppåt till närmaste hela tal.

Delproven ska tas så att de är så representativa som möjligt för det parti som ska undersökas.

I tabell 1 anges för oförpackat foder hur storleken på det undersökta partiet inverkar på antalet delprov som tas, när den totala mängden av det undersökta partiet är högst 50 ton/50 000 kilogram.

Tabell 1. Inverkan av det undersökta partiets storlek på antalet delprov som tas

Det undersökta partiets storlek i ton	Delprov antal
högst 2,5	7
2,5 – 3,2	8
3,2 – 4,0	9
4,0 – 5,0	10
5,0 – 6,0	11
6,0 – 7,2	12
7,2 – 8,4	13
8,4 – 9,8	14
9,8 – 11,2	15
11,2 – 12,8	16
12,8 – 14,4	17
14,4 – 16,2	18
16,2 – 18,0	19
18,0 – 20,0	20
20,0 – 22,0	21
22,0 – 24,2	22
24,2 – 26,4	23 *)
26,4 – 28,8	24
28,8 – 31,2	25
31,2 – 33,8	26
33,8 – 36,4	27
36,4 – 39,2	28
39,2 – 42,0	29
42,0 – 45,0	30
45,0 – 48,0	31
48,0 – 50,0	32 **)

*) Om det undersökta partiets storlek är 25 000 kg ska 23 delprov tas.

***) Om det undersökta partiets storlek är 50 000 kg ska 32 delprov tas.

Om t.ex. det undersökta foderpartiets storlek i sin helhet är under 25 000 kilogram / 50 000 kilogram, varierar antalet delprov som ska tas mellan 7-23/7-32. När det gäller stora foderpartier ska dessa delas upp i mindre partier/delar av foderpartiet enligt provtagningsfrekvensen (25 000 kg/50 000 kg) så att antalet delprov som tas är 23/32 per aktuellt parti som ska undersökas.

3.2.2 Förpackat foder

Antalet transportenheter som tas ut som provtagningsobjekt räknas ut med följande formel:

- Antalet transportenheter som tas ut som provtagningsobjekt *) = $\sqrt{\text{antalet transportenheter i det undersökta partiet}}$.

* Om det erhållna talet inte är ett helt tal avrundas det uppåt till närmaste hela tal. Antalet transportenheter som tas ut som provtagningsobjekt är ändå alltid minst 20.

De transportenheter som tas ut som provtagningsobjekt väljs ut slumpvis på olika ställen av det foderparti som ska undersökas. Från varje transportenhet som tagits ut som provtagningsobjekt tas ett tillräckligt antal delprov från olika ställen av transportenheten, så att storlekskravet för det slutliga provet uppfylls. Från alla transportenheter som är provtagningsobjekt tas ett jämnt antal prov. Med förpackat foder avses i detta sammanhang förpackad transportenhet, exempelvis en storsäck eller säck, förpackning eller transportbehållare.

Tabell 2 visar hur antalet transportenheter som tagits ut som provtagningsobjekt i fråga om förpackat foder varierar i förhållande till antalet transportenheter i det parti som ska undersökas.

Tabell 2. Antalet transportenheter som tagits ut som provtagningsobjekt i fråga om förpackat foder och dess variation i förhållande till antalet transportenheter i det parti som ska undersökas.

Antalet transportenheter i det undersökta partiet*	Antalet transportenheter * som tagits ut som provtagningsobjekt och från vilka delprov tas Fast, flytande eller halvflytande foder
1 - 4	1 - 2
5 - 16	3 - 4
17 - 200	5 - 15
201 - 400	16 - 20
> 400	20

*) Dock högst 20

Exempel 1. Om ett foderparti av förpackat foder som ska undersökas är 21 000 kilogram och består av storsäckar på 1000 kilogram och det finns 21 storsäckar, så väljs 5 storsäckar ut som provtagningsobjekt.

Exempel 2. Om ett foderparti av förpackat foder som ska undersökas är 22 500 kilogram och består av 25 kilos säckar och det finns 900 säckar, så väljs 20 säckar ut som provtagningsobjekt.

Exempel 3. Om ett foderparti av förpackat foder som ska undersökas är 1800 kilogram och består av 10 kilos säckar och det finns 180 säckar, så väljs 14 säckar ut som provtagningsobjekt.

3.2.3 Det slutliga provets storlek

Det slutliga provet framställs av ett samlingsprov som reduceras vid behov (se punkt 4.7). Det slutliga provets storlek är för fast foder ca 1,0-2,0 kilogram och för flytande eller halvflytande foder ca 1,0-2,0 l (tabell 3).

Tabell 3. Det slutliga provets storlek

Fodrets konsistens	Det slutliga provets storlek
Fast foder	ca 1,0-2,0 kilogram
Flytande eller halvflytande foder	ca 1,0-2,0 liter

4 ANVISNINGAR FÖR PROVTAGNING, BEREDNING OCH FÖRPACKNING AV PROV

4.1 Redskap som används vid provtagningen

- provborr, skopa, sked, annat provtagningsinstrument som lämpar sig för aseptisk provtagning
- tråg, blandningskärl, tratt
- sax eller annat skärverktyg för tejp
- pipettfyllare, sugslang, provrör
- provpåse
- namnlapp till provpåsen
- provtagningstejp, -häftlapp
- tätt förslutbar provflaska eller -kärl av plast, med vid mynning
- plastsigill
- provtagningsprotokoll
- desinficeringsmedel (70 %-ig alkohol, etanol eller isopropanol)

- skoskydd, separata skodon
- skyddshandskar, skyddsoverall, skyddshjälm.

Grundförutsättningar vid provtagningen är att provtagningsredskapen är rena och aseptiska. Redskap och instrument som används för provtagningen ska vara tillverkade av sådant material att de inte kan kontaminera proven. Redskap för aseptisk provtagning ska i fråga om konstruktion, material och beskaffenhet vara lämpliga att användas vid aseptisk provtagning. Utrustning som finns på provtagningsobjektet kan användas, om den är lämplig för ändamålet och provtagningen kan utföras aseptiskt med utrustningen.

4.2 Rengöring av provtagningsredskap

Provtagningsredskap som kommer i kontakt med prov ska vara lämpade för aseptisk provtagning, rena och torra och de ska ha desinficerats före användningen. I samband med provtagningen ska man därför se till att rengöra och desinficera provtagningsredskapen. Provtagningsredskapen (t.ex. tråg där proven samlas, provtagningskärl, provborr, skopa, sked, andra provtagningsinstrument) desinficeras innan provtagningen utförs. Provtagningen kan också göras med provtagningsobjektets egna redskap som rengörs och desinficeras före användningen.

De provtagningsredskap som ska användas, t.ex. provborr och tråg, rengörs först mekaniskt. Därefter blöts en pappershanduk med minst 70 %-ig alkohol (etanol/isopropanol) tills den är helt blöt, varefter provtagningsredskapen torkas med duken så att de väts grundligt på vartenda ställe. Man kan också skölja över t.ex. provtagningstråget eller provborren med rikligt med alkohol, och med hjälp av en pappershanduk se till att vätskan kommer åt alla ytor som kommer i kontakt med provet. Alkoholen får avdunsta helt från redskapen innan provtagningen påbörjas. Ställen på redskapen som kommer i kontakt med proven får i detta skede inte vidröras med händerna, och man får inte lägga ifrån sig provborren efter desinficeringen. Om man under provtagningen är tvungen att lägga ifrån sig provborren ska den placeras i t.ex. provtagningstråget eller i en säck/hög som är objekt för provtagningen. I förväg desinficerade provtagningsredskap kan transporteras till provtagningsplatsen i t.ex. ett plasthölje som tagits direkt från en fabriksförpackning. Övriga redskap som kommer i kontakt med fodret desinficeras på motsvarande sätt.

Redskapen rengörs och desinficeras efter provtagningen av ett foderparti, så att eventuella skadliga mikrober, t.ex. salmonella, från det undersökta partiet inte ska kunna spridas med redskapen till nästa parti. Redskapen rengörs och desinficeras vid behov också under provtagningen av ett och samma foderparti vid t.ex. inskeppning, när provtagningen kan pågå i flera dagar.

4.3 Provtagarens skyddskläder

Provtagaren ska använda skyddskläder som behövs vid provtagningen. Utrustningen väljs med tanke på kravet på aseptik, renhetskraven för provtagningsobjektet och provtagningsutrymmet och valet av transportrutter. Då man går in i t.ex. ett fartygsskrov eller hamnlager ska man använda separata, rena stövlar och/eller skoskydd. Provtagaren ska använda skyddskläder som behövs: handskar, overall, hjälm osv. också för sin egen säkerhets skull. Efter avslutad provtagning eller när man går på lunchrast tvättas händerna ordentligt.

4.4 Manuell provtagning

De redskap som används vid manuell provtagning är gjorda av rostfritt stål eller annat material som lämpar sig för aseptisk provtagning och består av en ett tråg, ett uppsamlingskärl, skopa, sked eller annat provtagningsredskap. En provtagningsborr eller ett provtagnings spett tillverkat av rostfritt stål ska ha en lång skåra. Provtagnings spettets dimensioner måste vara avpassade efter kontrollpartiets egenskaper (behållarens djup, säckens dimensioner o.s.v.) och fodrets partikelstorlek. Från små förpackningar eller av mycket finfördelade produkter kan prov tas med ett mindre spett. Provet kan blandas i tråget/mellanförvaringskärlet med en sked eller liten skopa.

Vid provtagning av flytande foder blandas (homogeniseras) fodret först varefter provet med hjälp av en trätt hålls i en provflaska eller provkärl som går att försluta ordentligt. Som provtagningsredskap kan också användas en långskaftad provtagnings skopa. Provflaskans eller provkärlets storlek ska väljas med hänsyn till provets storlek och med expensionsrum. Provflaskan är inte avsedd för provtagning utan för förvaring av provet.

4.5 Mekanisk provtagning

Också mekanisk utrustning / automatisk provtagare kan användas då provtagningen sker i samband med lossningen av oförpackat foder. Provtagaren ska vara lämpad för aseptisk provtagning och den ska lätt kunna rengöras. Provtagaren ska samla in prov på ett representativt sätt från olika ställen i det parti som ska undersökas. En automatisk provtagare ska dessutom kunna ställas in för den provtagningsfrekvens som krävs och från apparatens låsta provtagningsdel ska det gå att ta ut separata samlingsprov enligt den nödvändiga provtagningsfrekvensen. Anordningens ägare ansvarar för att provtagningsobjektets provtagningsutrustning fungerar och för dess grundläggande service och rengöring.

4.6 Beredning av samlingsprover

Vid provtagningen beaktas dessutom anvisningarna och kraven enligt punkt 3.

De redskap och material som kommer i kontakt med proven vid beredningen av samlingsprovet ska vara rena, torra och desinficerade. Vid hanteringen av prov som ska tas aseptiskt ska alla moment utföras utan att insidan på de desinficerade provtagningsredskapen eller fodret direkt vidrörs med händerna.

Samlingsprovet bereds så att det är så representativt som möjligt för det parti som undersöks. Samlingsprovet bereds genom att de delprov som tagits från det undersökta partiet blandas omsorgsfullt med varandra. Om samlingsprovet är stort kan det vid behov reduceras på det sätt som beskrivs i punkt 4.7 innan det slutliga provet bereds. Det ska observeras, att samlingsprov som tagits från **olika partier som ska** undersökas inte får sammanslås med varandra. Av varje samlingsprov bereds alltid minst ett slutligt prov.

4.7 Beredning av det slutliga provet

Vid provtagningen beaktas dessutom anvisningarna och kraven enligt punkt 3.

De redskap och material som kommer i kontakt med proven vid beredningen av det slutliga provet ska vara rena, torra och desinficerade. Vid hanteringen av prov som ska tas aseptiskt ska alla moment utföras utan att insidan på de desinficerade provtagningsredskapen eller fodret direkt vidrörs med händerna.

Det slutliga provet bereds så att det är så representativt som möjligt för det parti som undersöks. Samlingsprovet ska uppfylla kraven på mängd enligt punkt 3.2. Det foder som ingår i samlingsprovet blandas omsorgsfullt med spade/skopa/sked i ett tillräckligt stort kärl. Om det har begärts flera slutliga prov (t.ex. 2 parallellprov) eller om samlingsprovet måste reduceras, tas proven turvis med en liten spade/skopa/sked från olika ställen och skikt av det väl blandade samlingsprovet och läggs i så många provpåsar som provet måste delas i eller reduceras. Storleken på det slutliga provet ska uppfylla kraven enligt punkt 3.2.3.

När det slutliga provet lagts i provpåsen ska luften först pressas ur innan påsen försluts, varefter påsens mynning vrids till hårt och påsen försluts med en gummilänk som snurras hårt kring påsens mynning. Därefter vänds mynningen ner mot provpåsen och försluts spänt med ännu en gummilänk. Därpå läggs provpåsen in i en annan påse. Mellan påsarna placeras en namnlapp med uppgifter om provet, där man antecknar tillräckliga identifikationsuppgifter (provtagarens namn, provets nummer och datum) så att provet kan kombineras med rätt provtagningsprotokoll.

Namnappen får alltså absolut inte läggas inne i den påse som innehåller själva provet, eftersom det då är svårt att identifiera provet utan att påsen öppnas.

Det är mycket viktigt att provpåsar/flaskorna försluts ordentligt på det sätt som beskrivs ovan för att laboratoriet ska kunna göra de nödvändiga undersökningarna av provet.

4.8 Försegling, förpackning och transport av prover

Efter att de slutliga proven beretts i enlighet med punkt 4.7 förseglas de med t.ex. ett plastsigill. Provflaskor förseglas bäst genom att flaskan läggs i en provtagningspåse som förseglas.

De förseglade proven packas tätt så att sigillens ändrar inte kommer åt att perforera de andra proven under transporten.

Prov som lätt förskäms ska transporteras i en kylväska tillsammans med kylklampar. Man undviker att skicka in prov som lätt förskäms strax före ett veckoslut, ifall det inte går att använda en sådan transportform eller sådana mottagningstider för prov hos det mottagande laboratoriet som möjliggör en snabb leverans. Proven skickas utan dröjsmål till laboratoriet för undersökning.

Tillsammans med proven skickas också ett korrekt ifyllt provtagningsprotokoll till laboratoriet.

4.9 Provtagningsprotokoll

Över varje foderparti förs ett separat provtagningsprotokoll. Om det är fråga om ett myndighetsprov uppgörs Livsmedelsverkets provtagningsprotokoll i fyra (4) exemplar, av vilka ett (1) blir hos foderföretagaren, ett (1) hos provtagaren, ett (1) skickas tillsammans med provet till laboratoriet (Livsmedelsverket eller ett av Livsmedelsverket godkänt laboratorium) och det ursprungliga, översta exemplaret (1) skickas till Livsmedelsverket.

I provtagningsprotokollet antecknas alla uppgifter som behövs för att identifiera det foderparti provet representerar som t.ex. fodrets namn, partiets storlek, importdatum, avsändarland, ursprungsland, foderföretagets namn (importör/saluförare), fodertillverkarens namn (ursprungsland), containerns/vagnens/behållarens nummer/bilens registernummer, partinummer. Som bilaga till provtagningsprotokollet sänds kopior av bl.a. lastningsdokument (bill of lading), förpackningsmärkningar och andra eventuella dokument såsom certifikat.

Om man av en grundad anledning måste avvika från provtagningsanvisningen vid provtagningen ska man i provtagningsprotokollet tydligt beskriva på vilket sätt provtagningen gjorts.

Ett provtagningsprotokoll (1 st) packas alltid med i provförsändelsen till det undersökande laboratoriet. Om provförsändelsen sänds till Livsmedelsverket, fogas det ursprungliga, översta exemplaret samt 1 kopia (sammanlagt 2 ex.) till myndighetsproven.

Protokoll som är avsedda för Livsmedelsverkets myndighetsprov används inte för registrering av foderföretagarnas kvalitetssäkringsprov.

En separat anvisning REHU 12807 har meddelats om myndighetsprovtagning av vegetabiliska foder för salmonellaundersökning i samband med import.

5 FÖRFARANDEN VID PROVTAGNINGSTILLFÄLLET

5.1 Faktorer som bör uppmärksammas

Prov kan inte tas om det regnar, om det finns risk för att det undersökta foderpartiet blir vått och/eller om provtagningen inte kan göras i skydd från regnet. Proven ska tas och sammanslås så att vilken del av foderpartiet som helst kan bli vald till provtagningsobjekt. Om någon del av foderpartiet verkar vara förskämd eller annars skadad bör ändå ett selektivt provtagnings sätt användas. Då tas de slutliga proven separat från en felfri och oskadad del av foderpartiet, och i provtagningsprotokollet görs de märkningar som behövs för att identifiera proven.

Om man på grund av förhållandena måste avvika från anvisningarna vid provtagningsstillfället, ska man ändå hålla fast vid kravet på aseptisk provtagning och i mån av möjlighet se till att proven är representativa. Om avvikelsen görs en förtydligande anteckning i provtagningsprotokollet.

I provtagningsutrymmet tas ingenting sådant in utifrån som kan äventyra fodrets hygien eller provtagningsens aseptik. Man bör särskilt se till att inte gå in med oskyddad utrustning och oskyddade skodon i ett provtagningsutrymme som t.ex. ett lastrum i ett fartyg eller ett hamnlager.

Provtagaren ska dessutom beakta faktorer som kan äventyra hans egen säkerhet, som t.ex. risk för syrebrist i slutna utrymmen, fara på grund av lyftkranar/lastare/maskiner/transportfordon i rörelse, risk för att råka i kläm eller träffas av fallande föremål eller risk för att falla eller halka.

5.2 Provtagning av oförpackat foder

5.2.1 Provtagning av oförpackat foder vid inskeppning

Provtagningen av oförpackat foder (bulkfoder) **som skeppas in görs när fodret förflyttas dvs. i samband med lossningen** från fartygets lastrum, från en lyftskopa eller med hjälp av en mekanisk eller automatisk provtagare. Delproven, t.ex. provstick eller skopor, samlas in jämnt från hela det lossade foderpartiet enligt kraven i punkt 3.2.1. Provtagaren ska vara på plats också när lastrummet öppnas. I praktiken ska provtagaren vara på plats under hela lossningen, om man inte har tillgång till en kontinuerligt fungerande automatisk provtagare.

Om man använder en kontinuerligt fungerande automatisk provtagare ska den vara inställd så, att den tar delprov i enlighet med den föreskrivna provtagningsfrekvensen så att kraven på provtagningsfrekvens och mängdkraven för det slutliga provet uppfylls (punkt 3.1 och 3.2). Från den automatiska provtagarens låsta provinsamlingsfack ska det gå att för varje parti som ska undersökas få ut separata samlingsprov, av vilka de slutliga proven bereds.

Prov kan vid behov också delvis tas från en nyss lossad och tippad foderhög i ett hamnlager i **fartygets omedelbara närhet**, men ett hamnlager får inte vara det huvudsakliga provtagningsstället för ett lossat skeppsglass.

5.2.2 Provtagning av oförpackat foder i container, tågagn eller lastbil

Provtagningen från en container, tågagn eller lastbil görs i första hand i samband med lossningen.

Prov från en lastbil, container eller tågagn som innehåller foder i lösvikt kan tas också från ett öppet flak eller från påfyllningsluckor i taket. Provet av foderpartiet tas med ett provspett som sticks så djupt ner som möjligt, varvid spettet sticks in i fodret snett med fåran neråt. Spettet vänds med skåran uppåt först inne i högen varvid spettet fylls.

5.3 Provtagning av förpackat fast foder

5.3.1 Förpackningar under 100 kg

Av det undersökta partiet väljs slumpvis och på olika ställen enligt punkt 3.2.2 ut ett antal hela och oöppnade förpackningar för provtagningen. Delproven från de förpackningar som valts ut som provtagningsobjekt tas i första hand med provspett.

Säckens yta rengörs från eventuell smuts och torkas av med desinficeringsmedel innan spettet sticks in. Provtagningsspettet sticks in i säcken från dess övre kant, med spettets fåra nedåt. Spettet ska tränga in till mitten av säckens innehåll. När spettet vrids fylls provfåran med foder. Spettet töms i provtagningsstråget. Om det finns ett litet antal säckar (transportenheter) måste man från samma säck samla in prov med flera spettstick. Man får ändå inte sticka flera hål i säcken, utan det behövliga antalet prov samlas in genom att spettet via samma hål riktas åt olika håll i säcken. Beroende på säckens material (papper, plast, tyg) och foderkvaliteten kan sticket orsaka ett hål i emballaget där foder läcker ut. Hålen försluts så tätt som möjligt med provtagningsstejp/häftlapp efter provtagningen.

5.3.2 Provtagning från storsäck över 100 kg

Av det undersökta partiet väljs slumpvis och på olika ställen enligt punkt 3.2.2 ut ett antal hela och oöppnade förpackningar för provtagningen. Delproven från de storsäckar som valts ut som provtagningsobjekt tas i första hand med provspett.

Om en storsäck består av en innersäck av plast med en starkare, vävd säck utanpå, ska provtagningen göras så att den yttre vävda säcken inte skadas. Provet tas då genom säckens mynning, med flera spettstick i olika riktningar inne i säcken. Om det går att sticka hål i en storsäck utan att det blir några nämnvärda skador (t.ex. en storsäck av engångstyp) kan delproven också tas med ett stick i storsäckens sida. Säckens yta rengörs från eventuell smuts och torkas av med desinficeringsmedel innan spettet sticks in. Proven tas inne i säcken med stick åt olika håll. Vid behov görs flera stick på olika höjd. Hålen försluts så tätt som möjligt med provtagningsstejp/häftlapp efter provtagningen.

5.4 Provtagning av flytande foder

5.4.1 Provtagning från förpackningar och kärl

Av det undersökta partiet väljs slumpvis enligt punkt 3.2.2 ut ett antal hela och oöppnade förpackningar för provtagningen. Det flytande fodret omblandas (homogeniseras) noga före provtagningen, om det är möjligt med hänsyn till förpackningens storlek eller form. Om förpackningen är så lätt att den kan lyftas för hand går det bäst att ta provet genom att hälla lite av vätskan i provflaskan genom en tratt. Från stora kärl tas proven med en sugslang, pipettfyllare eller för ändamålet lämplig långskaftad skopa.

5.4.2 Provtagning från stora behållare

Om flytande foder i en stor behållare (tankcontainer/-bil/-vagn/-fartyg) kan cirkuleras eller pumpas över i en annan tank borde provet i första hand tas då fodret är i rörelse, dvs. under lossningen från t.ex. transportröret. Om det inte går tas provet t.ex. genom tankens däckslucka med hjälp av ett aseptiskt provtagningskärl fäst i ett aseptiskt snöre eller med en långskaftad skopa. Prov från en stor tank ska ändå inte tas alldeles vid ytan.

Hänvisningar till lagstiftningen

- Foderlagen 1263/2020

- Jord- och skogsbruksministeriets förordning JSMf 1266/2020 om bedrivande av verksamhet inom foderbranschen.

Ytterligare upplysningar

- Överinspektör Riitta Rannikko tfn 040 846 1153
riitta.rannikko(at)ruokavirasto.fi
- Överinspektör Anna-Kaisa Airaksinen tfn 040 827 9623 anna-kaisa.airaksinen(at)ruokavirasto.fi.

För kännedom

- Av Livsmedelsverket auktoriserade inspektörer vid övervakning av foderimport
- Foderföretagarna.

Ikraftträdande

Den här anvisningen träder i kraft 22.1.2019. (Uppd. 28.12.2022)

Myndighetens verksamhet ska bygga på behörighet enligt lag och lagen ska följas noggrant inom myndighetsarbetet. Myndigheternas anvisningar är till sin juridiska karaktär inte bindande för andra myndigheter eller aktörer. Frågor som rör tillämpandet av lagstiftningen avgörs i sista hand av domstol.

Denna anvisning innehåller både direkta citat ur lagstiftningen och tolkningar av hur lagstiftningen tillämpas. Lagstiftningspunkterna är tydligt utmärkta. Tolkningarna i anvisningen är Livsmedelsverket syn på hur lagstiftningen borde tillämpas.